

5. Забуга Ю. Ю., Михайліченко Т. О. *Форми експлуатації людини. Частина I. Форум права. 2020. № 62 (3). 29–43. URL: https://forumprava.pp.ua/files/029-043-2020-3-FP-Zabuha,Mykhailichenko_5.pdf. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3883849>.*

Зарадюк З. В.,

доцент кафедри кримінального права
і процесу Волинського національного
університету імені Лесі Українки, кандидат
юридичних наук, доцент

ПРИЧИНИ Й УМОВИ ВЧИНЕННЯ ЗЛОЧИНІВ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 391 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

В науці кримінології під детермінантами (причинами та умовами) в цілому розуміють різноманітні події, явища, процеси, стани природи і суспільства, що відображаються свідомістю і становлять передумови, підстави для інших, похідних від них явищ, процесів, станів свідомості, форми діяльності, типів відносин [1, с. 69].

Детермінаційний комплекс (сукупність причин та умов, що породжують та обумовлюють вчинення того чи іншого кримінального правопорушення) злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань складається з трьох основних груп детермінант, а саме:

а) тих, що спричиняються, корелюються та обумовлюються загально кримінальними детермінантами (загальних для всіх видів кримінальних правопорушень причин і умов, що їх породжують та сприяють у їх вчиненні);

б) тих, що характерні тільки для сфери виконання покарань (спричинюють та обумовлюють вчинення злочинів як засудженими, так й іншими особами, включаючи й персонал установ виконання покарань;

в) тих, що безпосередньо детермінують вчинення злісної непокори вимогам адміністрації установи виконання покарань.

До особливих причин, які породжують вчинення злісної непокори вимогам адміністрації УВП, слід віднести наступні:

а) суттєві прорахунки в організаційно-управлінській діяльності як в Державній кримінально-виконавчій системі у цілому, так і в його між територіальних об'єднаннях та органах та установах виконання покарань, зокрема. Так, ліквідувавши на підставі постанови Кабінету Міністрів України від 18 травня 2016 року територіальні органи управління Державної пенітенціарної служби України та створивши натомість п'ять міжтериторіальних управлінь, Міністерство юстиції України, як свідчить практика [2, с. 3], фактично дезорганізувала роботу цієї системи, не створивши в обласних центрах будь-яких управлінських структур (груп, відділень, відділів тощо), які

безпосередньо контролювали б діяльність УВП та СІЗО, які дислокуються у відповідних областях України.

б) постійне щорічне недофінансування з Державного бюджету України сфери виконання покарань на 60 % від необхідних для життєдіяльності органів та установ виконання покарань [3, с. 127–128], у результаті чого у місцях позбавлення волі засуджені вчиняють спроби до пошуку, «альтернативних» для них джерел фінансування проносу (провозу, т.ін.) на охороняємі об'єкти заборонених предметів.

в) недоліки в організації та здійсненні контролю і нагляду за засудженими, які в тому числі стали наслідком відсутності сучасних технічних засобів охорони та нагляду, а також використанням при цьому застарілих фізично та моральних малоефективних сигналізаційних телекомунікативних систем спостереження.

г) прорахунки у запобіжній діяльності, що детерміновані відсутністю спеціального Закону України «Про запобігання злочинам» та спеціальних норм з цих питань у чинному КВК, на чому тривалий час наполягають науковці та що логічно відповідало б вимога п. 14 ч. 1 ст. 92 Конституції України, відповідно до якого виключно законами України визначається діяльність органів та установ виконання покарань.

До умов, які сприяли вчиненню злісної непокори вимогам адміністрації УВП, можна віднести наступні:

1) незадовільний рівень запобіжної діяльності в УВП, коли на профілактичний облік беруться не всі потенційні правопорушники. Зокрема, як показують статистичні дані, майже у 50 % злочини УВП вчиняли ті із засуджених, які не перебували на таких обліках [4, с. 13].

2) низький рівень нагляду за засудженими до позбавлення волі у житлових зонах УВП, в результаті якого більше 70 % кримінальних правопорушень вчинялось саме у цих місцях [4, с. 13].

3) формальний стан локалізації засуджених в УВП, особливо при проведенні масових заходів (78 % у структурі всіх порушень), у тому числі більше 70 % – у житлових зонах установ виконання покарань [5, с. 21].

4) «неадекватне» застосування персоналом УВП до засуджених заходів фізичної сили та спеціальних засобів, що призводить до збільшення напруженості у відносинах між цими суб'єктами кримінально-виконавчих відносин, а, в кінцевому результаті, до вчинення останніми злісної непокори вимогам адміністрації УВП.

Отже, слід зазначити, що причини та умови злісної непокори вимогам адміністрації УВП мають діалектичний, нерозривний взаємозв'язок, взаємодію і взаємообумовленість, складаючи таким чином механізм індивідуальної злочинної поведінки тих засуджених, які вчиняють кримінальне правопорушення, склад якого закріплений в ст. 391 КК України.

Список використаних джерел

1. Кримінологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкіна. Харків: Право, 2014. 440 с.

2. Чернишов Д. Про деякі проблеми реформування сфери виконання покарань. *Дзеркало тижня*. 2017. № 32. С. 3.

3. Куценко С.І. Перспективи розвитку національної політики у сфері виконання покарань, в контексті реформування системи органів юстиції України. *Актуальні проблеми захисту прав людини, яка перебуває в конфлікті із законом, крізь призму правових реформ*: зб. Матеріалів VI Міжнар. наук.-прак. Конф. (Київ, 25 жовтня 2018 р.). Київ: Ін-т крим.-викон. служби, ФОП Кандиба Т.П., 2019. С. 126–129.

4. Оперативно-службова та виробничо-господарська діяльність органів і установ виконання покарань України у 1999 році: Інформ. бюл. Київ: ДДУ ПВП, 2000. № 4. 84 с.

5. Про стан правопорядку, ізоляції та нагляду, діяльність підрозділів охорони, пожежної безпеки та воєнізованих формувань Державної кримінально-виконавчої служби України у 2016 році: Інформаційний бюлетень. Київ: Департамент ДКВС Міністерства юстиції України, 2017. 34 с.

Зеленяк П. А.,
викладач кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права
Національної академії внутрішніх справ,
доктор філософії права

ЗАПОБІГАННЯ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ДИТИНИ В УКРАЇНІ

Комплексне розв'язання проблеми забезпечення права дитини на життя і здоров'я в Україні можливе не тільки при ефективній реалізації державної політики у досліджуваній сфері, але й при аналізі та подальшому використанні зарубіжного досвіду щодо розроблення заходів правового регулювання заходів запобігання кримінальним правопорушенням, що посягають на життя і здоров'я дитини. На сьогодні в Україні діє розгалужена система нормативно-правових актів, які безпосередньо закріплюють юридичний механізм забезпечення, охорони та захисту прав дитини в Україні. Слід зазначити, що вказаний механізм загалом відповідає міжнародним стандартам у сфері захисту прав дитини, що закріплені у відповідних конвенціях. Однак бурхливий розвиток суспільних відносин, світовий процес глобалізації, що дедалі активніше проявляє себе в усіх найважливіших сферах людського буття, а також прискорений розвиток технологічних інновацій, актуалізують необхідність перегляду окремих положень чинного законодавства у сфері забезпечення прав дитини [1].

У сучасних умовах особливим завданням органів державної влади є розроблення та реалізація системи забезпечення безпеки громадян та усунення причин та умов кримінальних правопорушень проти життя та здоров'я дитини. Кризова ситуація, що склалася в державі, на жаль, сприяє вчиненню таких дій. Таким чином, запобігання злочинам – це